

נכתב ע"י יורם בן עמי משתלת נמפיאה

הקמת הגינה הפרטית לכל שלביה הינה משימה המחייבת הערכות ארגונית מושכלת ולא פחותה מהערכות הנדרשת לבניית הבית. משימה זו דורשת משאבים כספיים, השקעת זמן רב, בדיקת ובחירת אפשרויות שונות, מציאת פתרונות פונקציונלים, ביקור במשתלות רבות ועוד.

הדרך הנכונה להגיע לתוצאה הרצויה היא בקביעת כללי עבודה נכונים, החל משלב התכנון דרך שלב בחירת הצמחייה במשתלה ועד לשלב הביצוע בשטח. בכתבה זו ננסה לחלוק אתכם מניסיונו הגנני בעבר וכבעלי משתלה בהווה, ולתת לכם את הכללים הנכונים, שלבי הביצוע, סדרי העדיפויות ולוחות הזמנים.

שלב הקמת הגינה מגיע לרוב לאחר בניית הבית או שיפוצו. בשלב זה אנו נתקלים בדרך כלל במצב שבו מירב התקציב הושקע בבניה ולהקמת הגינה לא נותר התקציב הראוי. אם טרם התחלתם את הבניה דאגו לקחת בחשבון את עלות הגינה בתקציב הכולל. לעיתים אנשים משקיעים הון עתק, אנרגיה רבה וזמן רב בחיפושים אחר הידיות לארונות המטבח (דבר שיתברר בהמשך כלא ממש חשוב) אך לא יתייחסו מספיק למעטפת הבית ואיכות החיים המשופרת המגולמת בגינה. גם בית מאוד מושקע יראה רע ללא גן מלא חיים, צבע, פריחה, ריח, שלווה, רוגע ופינוק הנאה.

שלב א' - תכנון כללי

בשלב זה עליכם להעלות על הכתב את כל המאווים והרצונות שלכם מהגן, נסו לחשוב קדימה 5 – 10 שנים ולדמיין לאיזו תועלות אתם מצפים מהגן. הדברים שתעלו על הכתב יהפכו למטרות שאליהן תיידרשו בשלב התכנון. שתפו את כל דיירי הבית על מנת לתת מענה לכל הדרישות העתידיות. כדאי גם לבקר במשתלות רבות או להיכנס לאתרי אינטרנט של משתלות שונות כדי לספוג רעיונות חדשים.

בעת תכנון הגן חשבו בהיגיון שליווה אתכם בעת תכנון הבית. חלקו את הגן לאזורי משנה:

* אזור השירות – יכלול את פינוק העבודה, מחסן הכלים, פחי האשפה, חבלי הכביסה, חניה וכ"ו. כדאי למקם אזור זה כך שלא ייצפה מתוך הבית או מפינת הישיבה או הפנאי שבחצר. רצוי לנצל גם את יתרונות מבנה הבית להסתרת אזור זה תוך מחשבה פרקטית כיצד להקל עלינו בחיי היום יום, כמו למשל פחי האשפה בקרבת היציאה האחורית מהמטבח, חבלי כביסה קרובים לחדר הכביסה, חניה רחוקה מחדרי השינה והאירוח אך מאפשרת גם גישה נוחה עם הקניות אל המטבח,

* אזור הישיבה, פנאי, התרגעות – ימוקם בעדיפות בחלק האחורי של הבית, רחוק מהכביש הסואן, נוח ליציאה מתוך הבית ורצוי קרוב לאזור האירוח בתוך הבית כך שמרחב האירוח הכללי יחובר במידת הצורך, עדיף למקמו מול הנוף הפתוח במידה שזה אפשרי, ורחוק ככל האפשר מקרבת השכנים לקבלת אינטימיות בעת השהות מחוץ לבית.

* אזור המשחקים - משטח רחב ככל האפשר למשחקי כדור או להצבת מתקני משחקים, מספיק רחוק מהבית כדי לא להפריע, אך עדיין תחת שליטה והשגחה על הילדים המשחקים, תכנון צמחייה חזקה ולא פגיעה ממשחקי הכדור סביב האזור.

* אזור הכניסה הוא החלק הייצוגי – חלון הראוה של הגינה, הכניסה אל הבית רצוי שתהיה מלווה בחוויה של צבע, פריחה ועדיף גם ריח נעים המלווה את האורחים אל הבית.

* אזור הבוסתן, גן הירק, צמחי התועלת – במידה וגודל המגרש מאפשר זאת, כדאי לתכנן גם אזורים אלו בתכנון הכולל, שכן חוויה גדולה היא לדיירי הבית ליהנות מפירות וירקות תוצרת עצמית ואפילו אורגנית.

בשלב זה עליכם לפרוש את מפת הפיתוח של המגרש ועליו הבית הבנוי. על מפה זו הניחו דף שרטוט שקוף, עגנו אותו אל מפת השטח, סמנו עליו את גבולות המגרש, את קווי המתאר החיצוניים של הבית ואת כל הקיים בשטח ברגע זה: צמחייה קיימת, מחסנים, מבנים שונים, הבדלי גבהים, סוגי הגדרות וגובהן

הגובלים עם השכנים במידה וקיימים, בורות ביוב, שבילים, משטחי ריצוף קיימים וכמו כן קווי מתח / טלפון העוברים מעל המגרש. ציינו את קנה המידה המתאים כך שילווה אתכם גם בהמשך. בשלב זה מונחת לפניכם התוכנית הבסיסית שאליה תתייחסו בהמשך.

כעת היכנסו אל פנים הבית עמדו מול כל פתח, חלון, דלת ונסו לדמיין את המבט הרצוי לכם. חשבו על הנוף הניבט אליכם או לחלופין חלון השכנים המפריע את פרטיותכם. שוו בנפשכם את המראה הטוב ביותר שאתם רוצים מכל מבט, תוך התייחסות לגבהים של צמחייה, לקשר עם כל חלקי הגינה, לפרטיות והאינטימיות, לאי חסימת משבי אויר אל החלונות, מבט מן השבילים או הכביש אל תוך הבית ובעצם כל דבר שעלול להפריע לכם בהמשך.

אמרו חכמינו " אין הביישן למד " ואני מוסיף גם אלו שיש להם אגו מפותח, זה הזמן לנבור בספריה המכילה ספרים ועיתונים שונים מתחום הגינון ישאף כמה משתלות המתהדרות בספריה גננית, גם שם תוכלו למצוא אין סוף רעיונות מעניינים שיוכלו להעשיר את גינתכם העתידית, במשתלות מסוימות אף תמצאו גינות לדוגמא שגם מהם תוכלו לשאוב רעיונות, אל תשכחו שלא כל התמונות צולמו באזורי אקלים הדומים לשלכם ולכן לא כל דבר יתאים לכם. קחו רעיונות ונסו להתאים אותם גם בעזרת צמחייה שונה.

תנו דעתכם לדומם בגן: ספסלים, פרגולות, שבילים, משטחים מרוצפים, מתקני משחקים, אלמנט מים במידה ואתם אוהבים זאת, מסלעות, טרסות וכ"ו. מקובל לחשוב שהפרגולה תמיד צמודה לבית ובישיבה בה מביטים אל הגן, נסו רגע לחשוב שאולי הפרגולה צריכה להיות בתוך הגן, שביל חצי מוסתר מוביל אליה והיא מוקפת וטובלת בצמחייה ריחנית, מוארת בעדינות, רחוקה מקירות בטון והמולת הילדים. האם יש אוירה יותר רגועה אחרי יום עבודה מתיש ?

בשלב זה, לאחר שאספתם את מירב הנתונים הדרושים לכם לצורך התכנון, וזכרתם את הצורך בחלוקה לאזורי משנה, התחילו להעלות את הרעיונות על הדף. הנייר סובל הכל ולכן אל תהססו לצייר כל מה שנראה לכם. טוב יהיה לשתף את כל בני הבית, כך שבסופו של דבר יהיו בידיכם מספר סקיצות אפשריות, נסו למצוא את היתרונות מכל תוכנית ואחדו אותן לתוכנית סופית אחת.

לאחר שסיימתם שלב זה ובידכם אכן תוכנית אחת סופית אתם רשאים לעבור אל השלב הבא:

שלב ב' - תכנון הצמחייה

על מנת לתכנן את הרכב הצמחייה לגינת הנוי, יש צורך להכירה היטב קודם לכן. במידה ואתם לוקחים על עצמכם גם חלק זה בתכנון, הדבר יחייב אתכם להשקיע מאמץ בהכרת הצמחים ותכונותיהם. מגוון הצמחים עשיר מאוד ואתם תידרשו לזמן רב. שכרכם יהיה בעובדה שידע זה שצברתם בשלב זה יישאר וילווה אתכם גם בהמשך הטיפול בגן, דרכים רבות הן ללמידת נושא הצמחייה :

• ביקור במשתלות – במשתלות איכותיות (ראו כתבה מעניינת על הדרך לבחירת [משתלה](#) איכותית באתר משתלת נמפיאה < מאמרים > כיצד לבחור משתלה איכותית) כל הצמחים מזוהים בשמם ובתכונותיהם העיקריות, הסתובבות סבלנית במשתלה ותשאול העובדים יקנה לכם ידע בסיסי נאה.

• זיהוי צמחים אוהבים – במידה ואתם אוהבים צמחים מסוימים ואינכם מזוהים אותם בשמם קחו חלקי ענף או עלה ושאלו עליהם במשתלה.

• אל תתביישו לשאול בעלי גינות על צמחים שמוצאים חן בעינכם.

• האינטרנט משופע בחומר על כל צמח, נצלו מדיה זו להעשרת הידע המקצועי.

- לכל המשתלות הגדולות והמקצועיות יש אתרי אינטרנט ובהם חומר רב על סוגי הצמחים השונים.
- ספרים, עיתונים, קטלוגים של משתלות ואתרי גינון הם מקור ידע, השקיעו זמן באיסוף אינפורמציה שימושית.
- נסו לבקר גם במשתלות יצרניות ולא רק במשתלות מכירה, במשתלות יצרניות מצויים לרוב שתלנים מקצועיים היכולים לתת לכם טיפים חשובים נוספים.
- רכזו את כל החומר שצברתם על הצמחים ותכונותיהם על פי חלוקה של סוגי הצמחייה:
  - עצים – עצי נוי, עצי פרי, נשירים, ירוקי עד, צבעי פריחה, קצב צמחיה, מופע סופי וכ"ו.
  - שיחים / בני שיח – מופע סופי, פריחה ומועדה, צבע עלווה, טקסטורת עלים, תקופות גיזום, משך חיים וכ"ו.
  - מטפסים – אופן צימוח, צבע פריחה, נמרצות הגידול, נשיר / ירוק עד וכ"ו.
  - גדר חיה – נשיר / ירוק עד, פריחה, צבע עלווה, נפח הצימוח, נטייה להתקררות בחלק התחתון והפנימי, מועדי גיזום וכ"ו.
- דשא - את המידע על סוג הדשא הרצוי כדאי שתקבלו ממשתלות דשא ולא רק ממשתלות צמחייה, למשתלות הדשא ידע רב בנושא התאמת הדשא הנכון, לפני פנייתכם למשתלה בדקו בעצמכם את מספר שעות השמש על השטח המיועד לדשא ואם נתון זה גשו למשתלה.
- כעת, כאשר יש לכם גם את תוכנית הגן הבסיסית שהכנתם קודם וגם את הידע שאספתם בנושא הצמחייה, נסו לשלב בין השניים כך שתוכלו לתת מענה לאותן דרישות ומטרות שהצבתם לעצמכם בחלק הראשון של הכתבה, להלן מספר דגשים שיעזרו לכם:
  - השתדלו לעבוד בקבוצות צמחים ולא בצמחים בודדים, ערב רב של צמחים יוצר תחושה לא שקטה בעין ואף משדר גינה קטנה יותר ממה שהיא במציאות.
  - השתדלו לא לחסום כניסת משבי אויר לגן, מעבר ליתרון הברור, זכרו כי גינה מאווררת היא גינה יותר בריאה ונקייה ממחלות.
  - אל תשכחו את המופע הסופי של הצמחים והעצים – גובה וקוטר.
  - חשבו על עבודות האחזקה שידרשו מכם בהמשך, היו בטוחים במשימות שאתם מציבים לעצמכם.
  - שתילה במספרים אי זוגיים תמיד נראית יותר טבעית ויותר טוב.
  - אלימות שורשים – הרחיקו צמחים ובעיקר עצים בעלי מערכת שורשים ממקומות בעיתיים.
  - בעיקרון לכו מהנמוך לגבוה – מסביב לדשא התחילו עם צמחייה נמוכה ותסיימו עם הצמחייה הגבוהה בהיקף הגן.
  - העצים בגן מהווים את שלד הגן לכן התחילו עם עצים בוגרים ממיכל גידול של 25 ל' או 50 ל'. צמחים

מהירי צימוח אפשר לרכוש גם במיכלים של 3 ל' עד 10 ל'.

· צמחייה עונתית מוסיפה המון צבע מידי אך דורשת החלפה לפחות פעמיים בשנה.

· בעת הכנת כתב הכמויות קחו בחשבון את מרווחי השתילה לפי המופע הסופי של הצמחים, בעת ביקורכם בגינות לדוגמה הנמצאות במשתלות תנו דעתכם גם לסוגיה זו.

שלב ג' - הכנת השטח

ראשית יש לסיים את כל עבודות הבינוי הנדרשות על פי התוכנית, הקפידו על הכנסת כל הדומם הכבד והצבתו במקומו הסופי. לאחר מכן לא תוכלו להכניס כלי עבודה כבדים (טרקטורים, משאיות אדמה וכו') אל שטח הגן. סיימו את עבודות הבטון במידה יש (שבילים, פרגולה) ודאגו לפנות כל פסולת בנין משטח הגן. פזרו את האדמה הגננית בהתאם לגבהים שבתוכנית תוך התייחסות לשיפועים וניקוזים כולל מרזבים. למים הזורמים כוח רב, לכו איתם ולא נגדם, חישובו מראש על מפלט נוח למים הזורמים, במידת הצורך אף דאגו ליצור נתיבי ניקוז מבוטנים למניעת נזקים עתידיים. במידה ואתם נדרשים למלא אדמה גננית, כדאי לעשות זאת ביסודיות רבה ולחסוך עוגמת נפש בהמשך. הקפידו למלא בשכבות ללא השארת כיסי אויר מיותרים. בסיום המילוי חשוב לתת השקיית רוויה על מנת ללמוד את נתיבי הניקוז, לתקן ולהוסיף אדמה במקומות שנוצרה שקיעה (שבודאי תהיה).

לאחר שסיימתם את שלב האדמה הגננית יש צורך לתת השקיית הנבטה על מנת לטפל בעשבייה. צמחייה חד שנתיית אפשר לטפל בקוטלי מגע כדוגמת הדוקטלון ואילו בעשבייה רב שנתיית יש צורך לטפל בחומרים סיסטמיים כדוגמת הראונדפ. רצוי לחזור על פעולה זו פעמיים ולהבטיח אדמה נקייה. פעולת הראונדפ מתבטאת בשטח רק לאחר שבועיים / שלושה ולכן יש להתאזר בסבלנות.

חשוב מאוד לדאוג למעברים, " שרוולים ", מתחת לשבילים או מסלעות שבהם תעבירו בהמשך צינורות מים וקווי חשמל לתאורת גינה, בצורה נפרדת כמובן. הניחו בכל מקום עוד "שרוול" ריק שמא תיזכרו בהמשך בעוד אלמנט שתמצאו להשקות או להאיר. נכון ששטחי הגן מחולקים למגופי השקיה וקווי תאורה רבים, אך זכרו בעת הנחת ה"שרוולים" כי הם יוצאים מראש מערכת השקיה אחד ומארון חשמל אחד.

טיוב הקרקע הינו שלב הכרחי להבטחת הצלחת הגינה. בשטחי המדשאה יש צורך להוסיף לקרקע טרם השתילה קומפוסט מחוסא וגופרת אמון לפי מפתח של 20 ק"ג קומפוסט ו- 80 ק"ג גופרת אמון לדונם (1000 מ"ר). חשבו את הכמות המדויקת על פי השטח העומד לרשותכם ופזרו על פני השטח בצורה אחידה, הצניעו בעזרת מתחחת (אפשר בלית ברירה גם עם טוריה) וגרפו את השטח למשטח חלק ככל האפשר.

באזורי השתילה של הצמחים והעצים ניתן בהחלט לפעול כמו שמפורט לעיל אך אפשר להסתפק גם בזיבול ודישון מקומי בבורות השתילה. פירוט הדרך הנכונה מופיע באתר משתלת נמפיאה < מאמרים > הנחיות לשתילת עצים.

לאחר גמר הכנת השטח וטיוב הקרקע מגיע השלב הבא:

שלב ד' - מערכת ההשקיה

שלב זה דורש מקצועיות רבה, בתכנון מערכת ההשקיה בכלל ובמיוחד בעידן שבו אנו נדרשים לייעל את ההשקיה ככל האפשר. לחברות ההשקיה המוכרות את ציוד ההשקיה יש מתכנני השקיה שישמחו להכין לכם תוכנית השקיה המותאמת לתוכנית הגן שלכם חנים אין כסף, תמורת ההבנה שאתם תרכשו מהם את

ציוד ההשקיה. אציין כאן רק מספר דגשים שעליכם להקפיד עליהם בעת קבלת תוכנית ההשקיה והרכבתה בשטח:

- ההשקיה תהייה מבוססת על מחשב השקיה ולא השקיה ידנית.
  - בראש המערכת יורכב שעון מים שיאפשר לכם מעקב על צריכת המים של הגן.
  - במידה ויש גם שטחי דשא המושקים בהמטרה וגם צמחים המושקים בטפטוף הקפידו על שני מסנני השקיה שונים ונפרדים (60 מ"ש ו- 120 מ"ש).
  - במידה ויש מגוף לטפטוף המשקה קו בספיקה נמוכה (מעט צרכנים) דרשו וסת נוסף ללחץ נמוך.
  - מערכת דישון אוטומטית היא אמצעי עזר ולא מטרה. ישנן גינות מוצלחות מאוד גם ללא מערכת דישון, מאידך אין ספק שעם מערכת דישון יש לכם יכולת לקבל גינה שופעת יותר.
  - בעת הכנת תוכנית ההשקיה בקשו מהמתכנן ראשית לבדוק את הלחץ הסטטי במקור המים אצלכם. התבססו בתוכנית על לחץ גבוה מהקיים בשטח יוריד לטמיון כל תוכנית השקיה. יתרה מזאת בקשו אפילו שישאיר מרווח רזרבי מאחר ואינכם יודעים עם בעתיד לא יצטרפו צרכנים נוספים לאזור שיורידו את הלחץ הכללי.
  - דרשו הוספת ברז שרות בראש המערכת לפני הברז הראשי של מערכת ההשקיה כך שתוכלו לשטוף את מסנני ההשקיה ללא צורך בחיפוש מקור מים אחר.
  - כדאי לפזר מספר ברזי שרות בחלקי הגן השונים על מנת להקל עליכם במידה ותידרשו להשקות השקית עזר מקומות נקודתיים או במקרה של תקלה בראש המערכת.
  - ודאו כי קווי המים לברזי השרות יהיו מדרג 10 מכוון שבהם יהיו מים חיים כל הזמן.
  - בקשו שכל המחברים יהיו מסוג מחברי הברגה ולא נעץ.
  - בקשו שכל אביזרי ראש המערכת יהיו תוצרת דורקארד (אביזרי c.v.p. מוגן v.u.) ולא אביזרי מתכת.
  - בעת הרכבת המערכת הקפידו על עומק החפירה של הצינורות המחלקים.
  - לאחר הרכבת המערכת אטמו את פיות הממטרים פתחו את המים ובדקו נזילות בלחץ.
  - בשטח המדשאה פזרו כוסות ריקות במקומות שונים ופתחו את המים, אם מערכת ההשקיה תוכננה היטב אזי בכל הכוסות אמורה להיות אותה כמות מים, במידה ולא התעקשו לתקן המצב.
- לאחר שמערכת ההשקיה הורכבה כהלכה הגיע הזמן לשלב הבא:

שלב ה' - שתילה

סדר הפעולות המועדף יהיה כך:

* שתילת הדשא – הנחיות מפורטות תקבלו ממשתלות הדשא בעת הקניה, בנוסף לכך הקפידו היטב על

משטח חלק בעל שיפוע לניקוז עד 2 מעלות מכיוון הבית והחוצה. בגמר השתילה פזרו " ספסן " או " דזיקטול " בהתאם להנחיות, במידה ואין לכם גלגלת גננים ליישור סופי לאחר השתילה אתם יכולים לעשות זאת בעזרת בלון גז. בגמר השתילה אתם נדרשים להשקות בצורה מוגברת עד הקליטה ולכן חשוב לא לדרוך על משטח הדשא כדי לא להשאיר עקבות.

* לאחר שתילת הדשא מומלץ לעבור לשתילת העצים הבוגרים כולל חפירת הגומות מסביב לעצים ותקיעת סמוכות התמיכה באדמה.

* השלב הבא יהיה שתילת השיחים ובני השיח, כדאי לפזר את הצמחים באזור מסוים בלי לשתול עדיין, להתרחק מעט ולהביט מרחוק על ההרמוניה בין הצמחים, זה הזמן לשנות מיקומים למרות מה שתכננתם על גבי התוכנית.

* השתדלו להשאיר את פתקיות הזיהוי של משתלות הייצור על הצמחים עד שתשלטו היטב בשמות הצמחים.

* הקפידו על שימוש בקומפוסט מחוטא בלבד ואל תגזימו בכמויות, עודף דשן יכול לגרום לשריפת השורשים ותמותת הצמחים.

סיכום

מלאכת תכנון והקמת הגן היא מאתגרת מאוד אך מלאת סיפוק, ההשקעה הרבה תבוא לידי ביטוי בהנאה שתפיקו בהמשך. השתדלו להקפיד על הכללים וראו נחת מעבודתכם.

המאמר נכתב על ידי משתלת נמפיאה www.nymphea.co.il עוד מידע תוכלו למצוא באתר ה [משתלה](#) .
[משתלה](#)